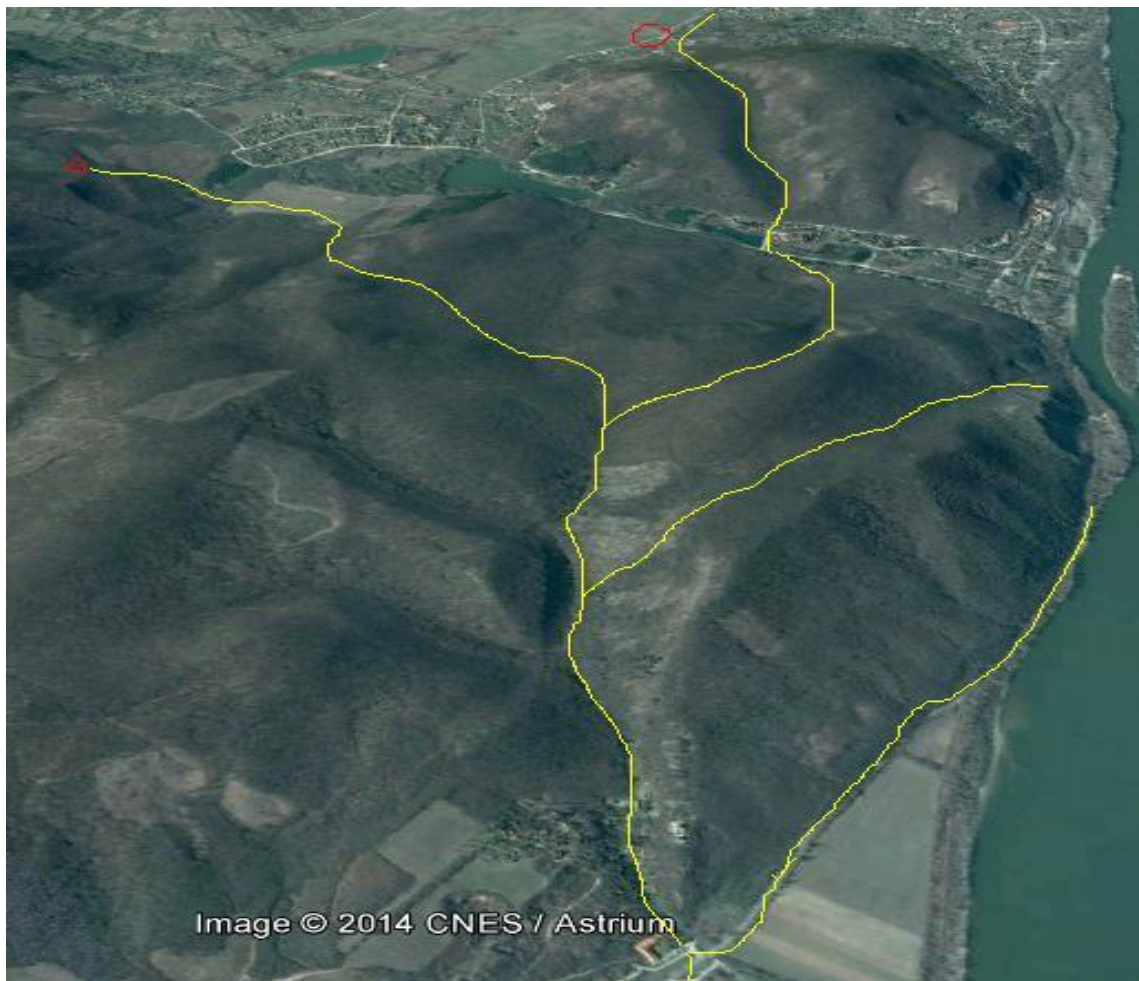

Salva mansio helyének megállapítása

Az előző írásban az Itinerarium Antonini római útikönyv Aquincum-Crumerum közötti útvonalra megadott távolsági adatai alapján megtaláltuk és azonosítottuk Ad Herculem Castra helyét. Az adatokat tovább vizsgálva, ezen a nyomon meghatározhatjuk Salva Mansio helyét is, amelyet a történészek többnyire Esztergommal azonosítanak.

Az előbbieken láttuk, hogy a Duna partján futó Limes út Basaharcnál elágazott, és a továbbmenő ága a hegyen keresztül érte el Ad Herculem erődjét, majd onnan tovább futott Esztergom irányába. De pontosan merre is ment az út? A helyszinbejárások alkalmával sikerült a római út nyomvonalát, helyesebben nyomvonalait feltalálni. A következő képen láthatjuk, hogy a parti út véget ér a Hideglelős kereszt erődje alatt. Az út másik ága egy völgy vonulatát követve három ágra szakad. Ezek közül a jobboldali az erődhöz megy, míg a másik kettő más nyomvonalat követ. A baloldali a Herculiának nevet adó természetes hévízre épült fürdőig megy. Minket azonban most a középső érdekel, amely a Szamárhegy középső mély völgyén fut keresztül a hegyen, és ereszkedik alá a másik oldalon az esztergomi síkra. De nem a Duna partján! Ott az az út folytatódik, amely az erőd másik oldalán ereszkedik le a Duna partjára és parti őrtornyok során keresztül ér el az esztergomi várhegyig. Ez a katonai út, amelyen az első őrtorony a Búbánatvölgy torkolatánál, az onnan a Dunába folyó patak partján található.

A kérdés most már az, hogy melyik útvonalon mérjük tovább az Itinerarium Ad Herculem Castra és Salva Mansio közötti távolságra megadott 9 római mérföld, azaz 13 km adatát. Fentebb már megállapítottuk,

Solva Mansio (az Itinerariumban Salva mansio) helyének megállapítása azért is fontos, mert a mansio kitévelt figyelmen kívül hagyva, a feltételezett helyén sokan egyenesen civitast (várost), vagy katonai tábort és mellette kapcsolódó települést vizionálnak. Egy dolog biztos: az Itinerarium befejezésének idején egy mansiot neveztek Salvának, amely Ad Herculeum Castra és Crumerum között feküdt.

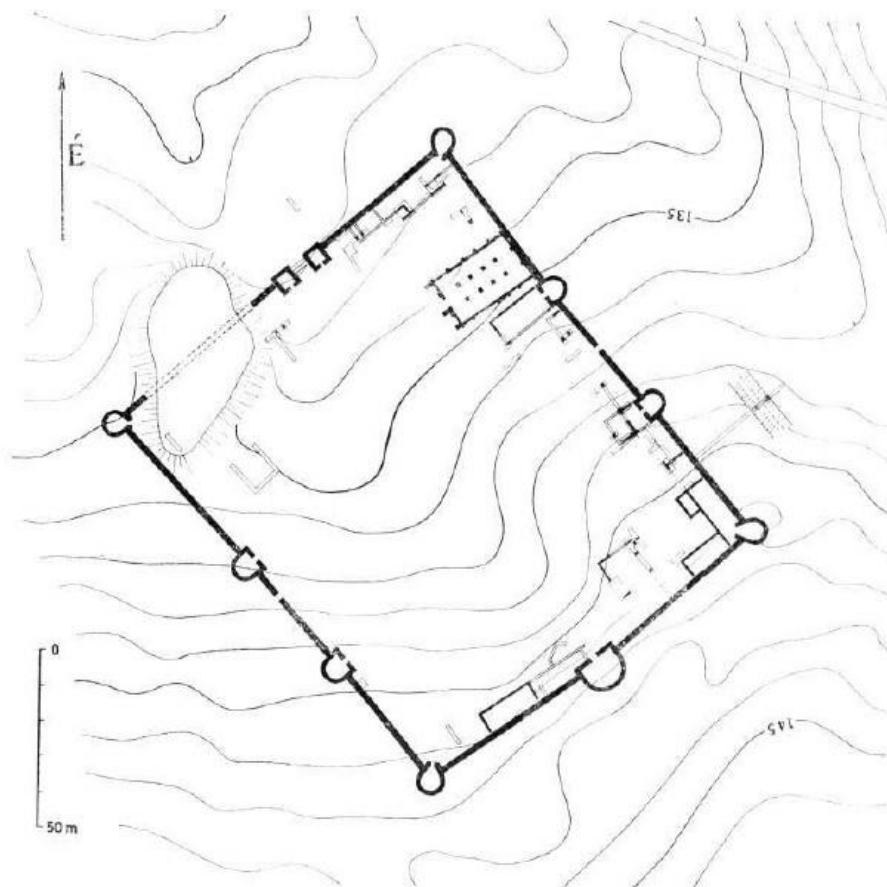
Fellapozva Komárom-Esztergom megye Régészeti Topográfiáját azt találjuk, hogy Tokodon az Erzsébet-aknánál 1960-65 között feltártak egy épületegyüttest, amely a leírás szerint feltehetően mansio volt, hiszen rendelkezett fűtött fürdővel, több szobával, fűtött szobával, folyosóval és a közelében mindazokat az ismérveket azonosítani lehet, amik egy mansio működéséhez tartoznak (kemence, lóváltás, patkolás, stb.) Csak éppen erre a lehetőségre akkor nem is gondoltak. Az épületegyüttes rendeltetését így akkor nem tudták megállapítani. Azt azonban igen, hogy ugyanott a 2.-tól a 4. századig többször átépítve ott állt a római út mellett.

[illegible]

59. kép. Tokod. Erzsébetakna, a 22/15 – 16. sz. lelőhely áttekintő térképe (A Budapesti Geodéziai és Térképészeti Vállalat, Virágh Dénes felmérése és a különböző ásatási térképek felhasználásával szerkesztette Elgyed Endre)

Tokodon, nem messze a mansiotól a IV. században épült egy katonai tábor is, azonban az nem lehetett benne az Itineraiumban, mert annak készítése legkésőbb a III. században befejeződött. Ezért nem lehetett benne a szintén a IV. században épült pilismaróti (Kis hegy) katonai tábor sem.

A tokodi katonai tábor alaprajza így nézett ki a feltárást végzők szerint:

63. kép. Tokod. Várberek, 22/20. sz. lelőhely, római kori tábor alaprajza (Mócsy András feltárása)

Címkefelhő: Régészeti Topográfia, Tokod, Erzsébetakna, Várberek, katonai tábor, mansio, lóváltóhely, kemence, római fürdő, Salva Mansio,